

PERSONALNI BOSHQARISH ASOSLARI VA TAMOYILLARI***Tashnazarov Rustam****Toshkent amaliy fanlar universiteti
“Psixologiya” kafedrasi o‘qituvchisi****Tursunova Maftunabonu****TAFU pedagogika va psixologiya
yo‘nalishi 4-kurs 09-guruh talabasi***Annotatsiya**

Ushbu maqolada ta'lim menejmenti doirasida personalni boshqarishning asosiy tushunchalari, vazifalari va tamoyillari yoritilgan. Ta'lim muassasalarida samarali boshqaruvni tashkil etishda inson omilining ahamiyati, pedagogik va psixologik yondashuvlar asosida personal bilan ishlashning usullari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida rahbarning roli va boshqaruv madaniyati masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Personalni boshqarish, ta'lim menejmenti, pedagogik yondashuv, psixologik muhit, motivatsiya, rahbarlik, inson resurslari, samaradorlik.

ОСНОВЫ И ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ***Ташназаров Рустам****Преподаватель кафедры «Психология»
Ташкентского университета прикладных наук
Турсунова Мафтунабону Бахтиёржон кизи
Студентка 4 курса, группа 09, направления
педагогика и психологии ТАФУ***Аннотация**

В данной статье рассмотрены основные понятия, задачи и принципы управления персоналом в рамках образовательного менеджмента. Проанализирована роль человеческого фактора в организации эффективного управления в образовательных учреждениях, а также методы работы с персоналом на основе педагогических и психологических подходов. Кроме того, рассмотрены вопросы роли руководителя и культуры управления в современной системе образования.

Ключевые слова: Управление персоналом, образовательный менеджмент, педагогический подход, психологический климат, мотивация, руководство, человеческие ресурсы, эффективность.

FUNDAMENTALS AND PRINCIPLES OF PERSONNEL MANAGEMENT

Tashnazarov Rustam

*Lecturer at the Department of Psychology,
Tashkent University of Applied Sciences*

*Tursunova Maftunabonu
4th-year student, Group 09, Pedagogy
and Psychology program, TAFU*

Abstract

This article discusses the main concepts, tasks, and principles of personnel management within the framework of educational management. It analyzes the importance of the human factor in organizing effective management in educational institutions, as well as methods of working with staff based on pedagogical and psychological approaches. Additionally, the role of leadership and management culture in the modern education system is examined.

Keywords: Personnel management, educational management, pedagogical approach, psychological environment, motivation, leadership, human resources, efficiency.

Bugungi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan davrda ta'lim tizimining samaradorligi ko'p jihatdan inson resurslaridan oqilona foydalanishga bog'liq. Ayniqsa, ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan pedagog va xodimlarning kasbiy salohiyati, motivatsiyasi hamda ijodiy yondashuvi ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shu sababli personalni boshqarish masalasi zamonaviy ta'lim menejmentining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayoni faqatgina tashkiliy va ma'muriy faoliyat bilan cheklanib qolmaydi. U murakkab pedagogik va psixologik jarayonlarni ham o'z ichiga oladi. Har bir xodimning individual xususiyatlari, kasbiy ehtiyojlari va shaxsiy rivojlanish yo'nalishlarini hisobga olish samarali boshqaruvning muhim sharti hisoblanadi.

Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida rahbarlardan nafaqat boshqaruv ko'nikmalari, balki liderlik, kommunikativlik, konfliktologiya va motivatsion boshqaruv kabi kompetensiyalar ham talab etiladi. Shu jihatdan, personalni boshqarish nafaqat tashkilotni rivojlantirish vositasi, balki inson kapitalini rivojlantirish mexanizmi sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Personalni boshqarishning nazariy asoslari

Personalni boshqarish – bu tashkilot maqsadlariga erishish yo‘lida inson resurslarini rejalashtirish, tashkil etish, boshqarish va nazorat qilish jarayonidir. Ta’lim muassasalarida bu jarayon o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, pedagogik faoliyatning murakkabligi bilan ajralib turadi.

Zamonaviy yondashuvlarga ko‘ra, personalni boshqarish quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

- kadrlarni tanlash va joylashtirish;
- xodimlarni moslashtirish (adaptatsiya);
- malaka oshirish va qayta tayyorlash;
- mehnat faoliyatini baholash;
- rag‘batlantirish va motivatsiya tizimini yaratish.

Bu jarayonlarning har biri tizimli ravishda tashkil etilgandagina ta’lim muassasasida yuqori natijalarga erishish mumkin.

2. Pedagogik va psixologik yondashuvlarning ahamiyati

Ta’lim muassasalarida personal bilan ishlash oddiy ishlab chiqarish tashkilotlariga nisbatan ancha murakkabdir. Chunki bu yerda asosiy e’tibor insonning intellektual va ijodiy salohiyatiga qaratiladi.

Pedagogik yondashuv quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- o‘qituvchilarning innovatsion faoliyatini qo‘llab-quvvatlash;
- ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan metodik ishlarni rivojlantirish;
- tajriba almashish muhitini yaratish.

Psixologik yondashuv esa quyidagilarni nazarda tutadi:

- jamoada sog‘lom psixologik iqlimni shakllantirish;
- xodimlarning ichki motivatsiyasini kuchaytirish;
- stress va kasbiy charchoq (burnout)ni oldini olish;
- konfliktlarni samarali boshqarish.

Shu nuqtai nazardan, rahbar shaxslararo munosabatlarni to‘g‘ri yo‘lga qo‘ya oladigan, empatiyaga ega va adolatli qaror qabul qiladigan mutaxassis bo‘lishi zarur.

3. Personalni boshqarish tamoyillarini chuqur tahlili

Personalni boshqarishda quyidagi tamoyillar muhim o‘rin tutadi:

- **Insonparvarlik tamoyili** – har bir xodimni qadrlash, uning huquq va manfaatlarini himoya qilish. Bu tamoyil jamoada ishonch muhitini yaratadi.
- **Adolat va shaffoflik tamoyili** – qarorlar ochiq va tushunarli bo‘lishi xodimlarning rahbarga bo‘lgan ishonchini oshiradi.
- **Tizimlilik va uzluksizlik tamoyili** – boshqaruv jarayonlari doimiy va rejalashtirilgan bo‘lishi kerak.

- **Motivatsiya tamoyili** – moddiy va ma’naviy rag‘bat uyg‘unligi xodim samaradorligini oshiradi.
- **Individual yondashuv tamoyili** – har bir xodimning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish orqali yuqori natijaga erishiladi.
- **Hamkorlik tamoyili** – jamoaviy ishni rivojlantirish orqali umumiy maqsadlarga erishish osonlashadi.

Mazkur tamoyillar amaliyotda qo‘llanilganda, ta’lim muassasasida samarali boshqaruv tizimi shakllanadi.

4. Zamonaviy ta’lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish yo‘llari

Bugungi kunda ta’lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar talab etiladi. Jumladan:

- raqamli boshqaruv tizimlaridan foydalanish;
- xodimlar uchun doimiy malaka oshirish dasturlarini tashkil etish;
- ochiq muloqot va fikr almashish muhitini yaratish;
- ichki monitoring va baholash tizimini takomillashtirish;
- liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish.

Bundan tashqari, rahbarning shaxsiy namunasi, ya’ni uning mas’uliyati, tashabbuskorligi va kommunikativligi jamoaga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, personalni boshqarish ta’lim menejmentining strategik yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u ta’lim sifatini oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Samarali boshqaruv tizimi pedagogik va psixologik yondashuvlar uyg‘unligiga asoslanishi zarur.

Ta’lim muassasalarida inson omiliga e’tibor qaratish, xodimlarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va ularni rag‘batlantirish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin. Ayniqsa, zamonaviy rahbarlar liderlik qobiliyatiga ega bo‘lishi, jamoada sog‘lom muhit yaratishi va innovatsion fikrlashni qo‘llab-quvvatlashi lozim. Kelajakda ta’lim tizimining rivoji ko‘p jihatdan personalni boshqarishning qay darajada samarali tashkil etilishiga bog‘liq bo‘ladi. Shu sababli bu yo‘nalishda ilmiy tadqiqotlar olib borish va amaliy tajribalarni keng joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Armstrong, M. **Human Resource Management: A Strategic Approach**. London: Kogan Page, 2020.
2. Bush, T. **Theories of Educational Leadership and Management**. London: SAGE Publications, 2018.
3. Dessler, G. **Human Resource Management**. 16th Edition. Pearson, 2021.
4. Sergiovanni, T. **Leadership for the Schoolhouse: How is it Different?** San Francisco: Jossey-Bass, 2019.
5. Robbins, S. P., Coulter, M. **Management**. 15th Edition. Pearson, 2021.

6. UNESCO. **Educational Management and Leadership: Concepts and Practices.** Paris, 2017.
7. Mehdiyev, Sh., Rasulov, I. **Ta'lim menejmenti asoslari.** Toshkent: O'qituvchi, 2019.
8. Ismailov, R. **Pedagogik psixologiya va ta'lim menejmenti.** Toshkent: Fan va Texnologiya, 2020.
9. Katz, R. **Skills of an Effective Administrator.** Harvard University Press, 2020.
10. Yusupov, M. **Inson resurslarini boshqarish nazariyasi va amaliyoti.** Toshkent: Universitet Nashriyoti, 2018.